

Клімат майбутнього без загрози для життя!

Робоча Група екологічних неурядових організацій України
з питань зміни клімату
www.climategroup.org.ua,
тел: 494-0354, факс 494-0355
вул. Комінтерну 1, 01032 Київ

27 листопада 2008 року

Огляд ходу переговорів ООН зі зміни клімату

Даний документ є оглядом основних питань, що будуть обговорюватися на XIV Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату та IV Кіотського протоколу, наукові висновки щодо необхідних глобальних скорочень викидів та позиції груп країн стосовно окремих питань на переговорах.

Зміст документу:

Основні цілі міжнародних переговорів зі зміни клімату, що відбудуться в Познані 1-12 грудня 2008 року	1
Робоча група по встановленню довгострокових спільних дій на період після 2012 року в рамках Конвенції (AWG LCA)	3
1. Встановлення спільного довгострокового бачення.....	4
2. Скорочення викидів парникових газів.....	5
3. Адаптація	7
4. Фінансування.....	8
5. Передача технологій.....	9
Робоча група по встановленню зобов'язань на наступний період дії Кіотського протоколу (AWG KP)	9
1. Обговорення механізмів скорочення викидів та торгівлі квотами в угоді на період після 2012 року.....	9
2. Питання по землекористуванню та лісовому господарству.....	11

Основні цілі міжнародних переговорів зі зміни клімату, що відбудуться в Познані 1-12 грудня 2008 року

З 1 по 12 грудня відбудеться наступний раунд міжнародних переговорів зі зміни клімату на базі Рамкової Конвенції ООН зі зміни клімату та Кіотського Протоколу. Такі переговори відбуваються щороку для оцінки стану впровадження попередніх рішень та прийняття нових рішень задля виконання основної мети конвенції – стабілізації концентрації парникових газів на такому рівні, який би попередив негативний антропогенний вплив на кліматичну систему планети.

Переговори в Познані розглядаються як проміжна конференція між кардинально важливими зустрічами на Балі (2007) та в Копенгагені в 2009 році, де планується узгодити і прийняти наступну міжнародну угоду по скороченню викидів парникових газів на період після 2012 року. Відповідно, зустріч в Познані матиме підготовчий і технічний характер по формуванню чернетки нової угоди.

В загальних рисах стан переговорів зі зміни клімату можна оцінити наступним чином:

- процес відбувається дуже повільно і невизначено, багато риторики і мало дій, частково причиною цього процесу було очікування зміни президента в США і зміни позиції цієї країни на міжнародних переговорах;
- політики більшості країн не бажають приймати рішення на основі наукових висновків Міжнародної групи експертів ООН зі зміни клімату та не усвідомлюють серйозність та терміновість прийняття ефективних рішень;
- лише Європейський Союз та Норвегія заявили про свої плани скорочення викидів до 2020 року, на рівні, необхідному для стабілізації викидів парникових газів. В той час як інші важливі країни - Канада, Японія, Австралія - ховаються за США, як найгіршого учасника переговорів і пропонують незначні національні цілі скорочення викидів, що не відповідають ні потенціалу, ні фінансовим можливостям, ні рівню історичної відповідальності цих країн за зміни клімату, що відбуваються;
- з'явилися прогресивні учасники переговорів серед країн, що розвиваються (Мексика, Південно-Африканська Республіка, Півд. Корея, Латиноамериканські країни, по деяких питаннях Китай). Ці країни приймають активну роль в переговорах, виходять з низкою конструктивних пропозицій і також приймають амбітні національні плани по скороченню викидів.

Переговори в Познані будуть відбуватися по двох основних робочих групах. Перша, Спеціальна робоча група по встановленню зобов'язань в рамках Кіотського протоколу (AWG KP), **буде продовжувати роботу по узгодженню рівня зобов'язань на скорочення викидів для індустріально розвинених країн (країни Додатку 1, куди входить і Україна) на період після 2012 року**, коли завершиться дія першого періоду Кіотського протоколу.

Друга, Спеціальна робоча група по довготривалих спільних діях (AWG LCA), буде проходити в рамках Конвенції. Обидві групи працюють над питаннями загального рівня зобов'язань та їх розподілу між країнами. Існування двох груп обумовлене тим, що в робочу групу, що працює лише в рамках Кіотського протоколу не входить США, в той час як участь цієї країни в наступній угоді необхідна. Також робота групи в рамках Конвенції більш широка, тут є можливість вносити абсолютно нові ідеї і механізми.

Міжнародна угода, що вступить в силу після першого періоду дії Кіотського Протоколу (2013 рік) може бути як продовженням дії Кіотського протоколу з поправками та доповненнями на наступний термін або прийняття нового Протоколу.

Успіх переговорів в Познані можна оцінити по наступних параметрах:

1) Успіх в формалізації підготовки нової міжнародної угоди

- Ухвалення мандату для голів обох робочих груп про підготовку переговорного тексту за результатами переговорів в Познані; офіційно визначені переговорні теми; чіткий розклад і робочий план на 2009 р.

2) Успіх по змісту нової угоди.

- Все більше країн приймають позицію про утримання потепління в межах 2°C;
- Все більше країн приймають концепцію про "пік та скорочення" глобальних викидів протягом наступних 10-15 років.
- Все більше індустріально розвинених країн погоджуються на необхідний діапазон зниження викидів на -25-40% від 1990 року до 2020 року.
- Досягнення згоди по концепції технічної та фінансової допомоги країнам, що розвиваються, на заходи з адаптації та зниження викидів при виконанні ними принципів "вимірності, звітності та верифікації" отриманої допомоги.

3) Політичні сигнали глобального рівня.

- Декларації країн та президента Конференції повинні стверджувати першочерговість вирішення проблеми зміни клімату навіть за умов фінансової кризи та необхідність прийняття готової угоди для ратифікації в Копенгагені в 2009 році.

4) Сигнали і позиції окремих країн.

- **Європейський союз** – вже заявив про готовність скорочення викидів на 20% до 2020 року всередині ЄС та на 30% за умови прийняття наступної угоди по скороченню викидів;
- **США, Канада, Японія, Австралія і інші розвинені країни** - заходи "співвідносні з ЄС" і допомога країнам, що розвиваються. США обов'язковий учасник нової угоди;
- **Створення коаліції передових розвинених країн та країн, що розвиваються** (наприклад: ЄС, Норвегія, Швейцарія, Японія, ПАР, П.Корея, Бразилія, Китай, Індія)
- **Підтримка пропозиції про аукціонний продаж квот**, ~2% від усіх квот кожної розвинутої країни для фінансування заходів з адаптації і зниження викидів в країнах, що розвиваються.

Робоча група по встановленню довгострокових спільних дій на період після 2012 року в рамках Конвенції (AWG LCA)

Робота цієї групи буде відбуватися навколо 5 основних питань:

1. Встановлення спільного довгострокового бачення – глобальні необхідні зниження, ролі індустріально розвинених країн та країн, що розвиваються.
2. Скорочення викидів парникових газів – конкретні цифри зобов'язань для індустріально розвинених країн, форми можливих зобов'язань для країн, що розвиваються .
3. Адаптація – ухвалення рішення про джерела фінансування для фонду з адаптації та принципи роботи фонду.
4. Фінансування – ухвалення шляхів фінансування для передачі технологій, адаптації, механізму скорочення вирубки лісів, механізмів скорочення викидів в країнах, що розвиваються.
5. Передача технологій – форми та принципи роботи.

1. Встановлення спільного довгострокового бачення.

Основною метою Рамкової Конвенції ООН зі зміни клімату є стабілізація концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, що попередить негативний антропогенний вплив на кліматичну систему планети. Такий рівень повинен бути досягнутим в часових межах, достатніх для адаптації екосистем до змін клімату, гарантуючих, що немає загроз для вирощування продуктів харчування та дозволяючих економічний ріст на принципах сталого розвитку.

Таке загальне визначення потребує конкретизації який же саме рівень концентрації парникових газів є безпечним, щоб встановити відповідні довгострокові та короткострокові цілі на скорочення викидів парникових газів.

Звіт Міжнародної групи експертів ООН зі зміни клімату (2007) надає різні сценарії росту викидів парникових газів і потепління за відсутності міжнародних зобов'язань на скорочення викидів. За найгіршим з цих сценаріїв температура вже до кінця цього сторіччя може піднятися до 4.5°C від доіндустріального рівня. Теперішні темпи росту викидів парникових газів складають в середньому 3.3% на рік (2000-2006), що навіть більше, ніж найгірший сценарій вчених.

Наукові висновки

В 2007 році вийшов четвертий звіт Міжнародної групи експертів ООН зі зміни клімату, який надав безперечні докази того, що глобальна зміна клімату вже відбувається і несе серйозні загрози економічного, соціального і екологічного характеру. У вчених вже немає сумнівів, що основною причиною зміни клімату є саме збільшення викидів парникових газів, спричинених людською діяльністю.

Середня температура на планеті підвищилася на 0.7°C від доіндустріального рівня і вже відбуваються негативні прояви змін клімату. **Безпечним рівнем глобального потепління на Землі є максимум 2°C потепління від доіндустріального рівня.** 2°C потепління не означають, що негативних наслідків не буде, але це межа, від якої можуть початися незворотні та небезпечні зміни клімату:

- 1.1-3.2 мільярди людей будуть страждати від нестачі питної води;
- загибель коралових рифів та інших видів, що залежать від них;
- танення тундри, що призведе до значних викидів метану, посилюючи процес глобальної зміни клімату;
- 3-15 мільйонів людей щорічно під ризиком затоплення територій проживання;
- збільшення інфекційних захворювань, недоїдання;
- збільшення смертності людей від теплових хвиль, засух, повеней, стихійних лих;
- при потеплінні на 2.5°C від 20 до 80% амазонських тропічних лісів загинуть;

Країни Європейського Союзу, малі острівні країни, Норвегія, Мексика, Південно-Африканська Республіка та інші прийняли за офіційну позицію утримання глобальної температури на рівні 2°C від доіндустріального рівня.

2. Скорочення викидів парникових газів

Для утримання потепління на межі 2°C в наступні 15 років тенденція постійного росту глобальних викидів парникових газів повинна змінитися на поступове скорочення глобальних викидів.

Для досягнення такої мети група індустріально розвинених країн повинна взяти зобов'язання на скорочення викидів на 25-40% від рівня 1990 року до 2020 та на 80-95% до 2050 року. В той же час від країн, що розвиваються також очікується згода на певні зобов'язання скорочення викидів за умови фінансової та технічної допомоги з боку розвинених країн.

Відповідно до економічного аналізу Ніколаса Стерна, бездіяльність по скороченню викидів парникових газів призведе до втрат глобального ВВП на рівні 5-20% щорічно від стихійних лих, втрат врожайності, затоплення територій, тощо. Натомість для утримання температури на рівні 2°C потепління необхідні кошти розміром 1% глобального ВВП щорічно.

Встановлення та запровадження зобов'язань по скороченню викидів парникових газів є політичним питанням кожного уряду окремо. На жаль, уряди не усвідомлюють наскільки серйозною та терміною є кліматична проблема та не поспішають приймати вчасні та ефективні рішення.

Деякі країни вже заявляють про плани скорочення викидів парникових газів до 2020 року. Європейський парламент в березні 2008 прийняв рішення про скорочення викидів на -20% від рівня 1990 року до 2020 всередині ЄС та -30%, якщо інші розвинені країни теж візьмуть відповідні зобов'язання в рамках міжнародної угоди на період після 2012 року. Додаткові 10% будуть досягнені шляхом фінансування проектів скорочення викидів в країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються.

Норвегія також готова брати значні зобов'язання на скорочення викидів парникових газів і виділяє кошти на скорочення вирубки тропічних лісів.

Усі інші індустріально розвинені країни роблять набагато менше країн ЄС та Норвегії по запровадженню політики скорочення викидів в своїх країнах.

Конгрес США почав розглядати можливе залучення країни до глобальних зусиль по скороченню викидів в рамках запропонованого Білля Лібермана-Ворнера. На жаль, найбільш амбіційний план скоротити викиди парникових газів в США до 2020 року лише до рівня, що був в 1990 році.

Австралійський уряд запропонував цілі від 10 до 25% скорочення викидів до 2020 року від рівня 2000 року.

Канадський уряд встановив дуже низьку для себе мету скорочення викидів: 3% скорочення від рівня 1990 року до 2020 року. Японія заявила про намір скоротити викиди на 14% до 2020 від рівня 2005 року, що від рівня 1990 означає лише 6% скорочення.

Найбільш прогресивні країни, що розвиваються також заявляють про свої цілі. Так, ПАР нещодавно заявила про намір стабілізувати викиди парникових газів до 2020-2025 років і потім почати їх знижувати. Очікується, що найближчим часом Південна Корея заявить про свої цілі. Армения також висловлювала свою готовність брати зобов'язання за умови підтримки з боку розвинених країн.

Пропозиції по формі встановлення зобов'язань

Існують декілька пропозицій в яких формах встановлювати зобов'язання (обов'язкові, добровільні, секторальні) та за якими принципами розподілити необхідні скорочення викидів парникових газів серед країн.

Для політиків легше прийняти рішення про добровільні цілі скорочення викидів, але лише міжнародні зобов'язання будуть змушувати їх запроваджувати політику скорочення викидів в своїх країнах та створять ринкові умови для гнучких механізмів фінансування. Також, лише за умови обов'язкових скорочень викидів для усіх індустріально розвинених країн не буде ситуації, коли одна країна робить багато, а інша нічого. Екологічні організації закликають, щоб для групи індустріально розвинених країн зобов'язання носили лише характер **обов'язкових кількісних скорочень викидів**. Таку позицію висловлюють країни ЄС, в той час як Росія виступає за необов'язкові для виконання зобов'язання.

Під секторальними зобов'язаннями маються на увазі зобов'язання в рамках сектору економіки групи країн. Це може бути додатковий інструмент досягнення національних цілей скорочення викидів в розвинених країнах або варіант зобов'язання для країн, що розвиваються, в певних секторах. Секторальні зобов'язання пропонуються через проблему переміщення виробництва з розвинених країн (які повинні скорочувати викиди) до країн, які не беруть зобов'язання скорочення викидів в міжнародній угоді.

Серед секторів називаються енергетика і транспорт, виробництво цементу, алюмінію, чавуну і сталі. Схема може мати наступний характер: усі однотипні підприємства розвинених країн (а, можливо і тих, що розвиваються) отримають однакові (або різні, але чітко визначені) завдання по скороченню викидів (на одиницю продукції, наприклад на тону алюмінію або цементу). Це означає, що фактично країни вимагають від бізнесу прийняти певний графік переходу на новітні технології. Але роблять це не адміністративними заходами, а надають певну гнучкість у вирішенні або запровадити нові технології зараз, або, якщо це дешевше, купити квоти зараз і запровадити нові технології пізніше.

Одним з важливих питань, що обговорюється вже декілька років є **питання викидів від секторів міжнародного авіаційного та морського транспорту**. Зараз бункерне паливо, що використовується на міжнародних рейсах не належить жодній з країн. Логічно зобов'язати ці сектори скорочувати викиди парникових газів, але політичної згоди досягнути поки що не вдалося. З пропозицією запровадити принцип «заправник платить» (той, хто продає паливо платить міжнародний податок) не погоджуються низка країн. На минулих переговорах Міжнародна морська організація сама вийшла з пропозицією взяти на себе зобов'язання на скорочення викидів і реалізувати його як всередині свого

сектору, так і з можливістю запровадження проектів скорочення викидів в країнах, що розвиваються і зарахувати отримані зниження викидів собі.

REDD (Reduced Emissions from forest Degradation and Deforestation) - зменшення деградації та вирубки лісів». Вирубка лісів в країнах, що розвиваються, протягом останніх десятиріч збільшила глобальне потепління на 25%. Запропонований механізм REDD полягає в тому, щоб платити країнам компенсацію за збереження лісів. На сьогоднішній день країни можуть отримати додаткове фінансування лише на проекти насадження лісів, що зазвичай монокультура, в той час як природні екосистеми руйнуються.

Це питання на стадії обговорення і головним питанням є звідки брати кошти на компенсацію (необхідно \$10-20 мільярдів на рік). Є наміри включити такі проекти в механізм чистого розвитку. Але це може призвести до величезної кількості дешевих проектів, в той час як проекти енергозбереження та відновлюваних джерел енергії стануть менш привабливими. Також в такому випадку зобов'язання для групи індустріально розвинених країн потрібно буде збільшити на 10-20% скорочень від 1990 року до 2020 року, тобто 35-50% скорочень.

3. Адаптація

За висновками звіту Міжнародної групи експертів зі зміни клімату „Адаптація, наслідки, вразливість” (2007) найбільше від зміни клімату постраждають бідні країни Африки, Азії, Латинської Америки та острівні держави. При потеплінні на 1,5-2,5° в цих країнах очікується подальше зменшення питної води, скорочення врожайності до 50%, затоплення прибережних територій та повне затоплення деяких острівних держав. До кінця століття адаптаційні заходи до змін клімату в найбільш вразливих країнах складатимуть мінімум 5-10% їх валового внутрішнього продукту.

Питання адаптації постає на міжнародних переговорах, тому що держави, які найбільше постраждають від зміни клімату, викидають незначну кількість парникових газів і не винні в появі глобального потепління¹. Натомість країни Додатку 1, тобто розвинені країни та країни з перехідною економікою, куди входить і Україна, відповідальні за 80% викидів антропогенних парникових газів, що і спричинили теперішні зміни клімату. Питання сприяння заходам адаптації до змін клімату в найбільш вразливих країнах є питання відповідальності за забруднення, що викидалося раніше та викидається зараз.

Адаптація сама по собі не зможе забезпечити нейтралізації усіх прогнозованих наслідків від зміни клімату, особливо в довготривалій перспективі. Можливості успішної адаптації з посиленням зміни клімату зменшуються, а пов'язані витрати збільшуються. Тому як країни Додатку 1 так і країни, що не входять до Додатку 1 повинні докладати найбільших зусиль по боротьбі зі зміною клімату шляхом зменшення викидів парникових газів.

¹ Для порівняння: викиди парникових газів на 1 людину в США 24.6 тон, країнах ЄС 14 тон, в Україні 8.8 тон, в Китаї 3.3, в Індії 1.33, країнах Центральної Африки менше 0.3 тони.

4. Фінансування

Заходи, для яких потрібне фінансування, це – адаптація до змін клімату в країнах, що розвиваються, передача технологій, проекти зупинки вирубки тропічних лісів, проекти скорочення викидів в країнах, що розвиваються.

За різними оцінками вже до 2020 року країни, найбільш вразливі до зміни клімату, потребуватимуть *щонайменше* \$50 мільярдів щороку до 2020 року для адаптації.

Запропоновані інструменти додаткового фінансування, що обговорюються в різних документах:

1. Відрахування 2% коштів в рамках механізму спільного впровадження та торгівлі викидами в адаптаційний фонд. Відповідно до звіту РКЗК ООН (2007) це зможе додати до адаптаційного фонду 10-50 млн. USD до 2010. Оцінки на подальший період залежать від рівня зобов'язань, що візьмуть на себе країни Додатку 1 та в разі значних зобов'язань можуть досягти 1 млрд. USD.

2. Проведення аукціону в міжнародних секторах.

Підхід полягає в проведенні аукціону дозволів на викиди парникових газів для міжнародних секторів, що не підпадають під дію Кіотського протоколу: міжнародна авіація та морські перевезення. За оцінками РКЗК ООН до 2010 це зможе додатково привнести 22 млрд. USD, беручи за основу ціну тони викидів на рівні 23.60 USD та 100% аукціон.

3. Запровадження міжнародної плати з прибутку повітряного та морського транспорту (пропозиція Тувалу):

- 0.01% на вантажні повітряні та морські перевезення, що оперуються компаніями країн Додатку 1;

- 0.001% на вантажні повітряні та морські перевезення, що оперуються компаніями країн, що не входять в Додаток 1;

- Виняток становлять усі вантажні повітряні та морські перевезення в/та з найменш розвинених країн та малих острівних країн.

Оцінок які обсяги коштів можна отримати за таким механізмом немає.

4. Міжнародна плата на адаптацію за користування повітряним транспортом (International Air Traffic for Adaptation Levy) запропонована Міллером та Хелбурном. Відповідно до їх оцінок, плата розміром 10 USD за переліт зможе додатково надати 8 млрд. USD в рік.

5. Аукціонний продаж квот в рамках наступної міжнародної угоди для розвинених країн (Додаток 1). Зараз розвинені країни розглядають можливі рівні скорочення викидів в залежності від обсягів фактичних викидів. Для стабілізації концентрації парникових газів глобальні викиди в 2050 році повинні бути вдвічі менші за сьогоденні викиди і цей ліміт викидів належать усім країнам. Відповідно, якщо розвинені країни планують викидати багато, то повинні за це платити. Пропозиція Норвегії виставити на продаж ~2% від усіх квот кожної розвиненої країни для фінансування заходів з адаптації і зниження викидів в країнах, що розвиваються.

5. Передача технологій

Передача технологій є однією з форм допомоги країнам по скороченню викидів парникових газів. Передача технологій, що відбувається зараз – це по суті продаж «машин» в межах певних проектів технічної допомоги або гнучких механізмів спільного впровадження та чистого розвитку. Країни, що розвиваються, наголошують, що для ширшого запровадження екологічно чистих технологій, потрібна передача «знань» та «технологій», на основі яких можна виробляти свої «машини». Але тут виникають проблеми інтелектуальної власності, ліцензування і патентування. Китай вийшов з пропозицією створити фонд, який би купляв права на певні технології з можливістю їх широкого використання в багатьох країнах. Питання все ще на початковій стадії обговорення і очікується, що країни будуть надавати свої пропозиції.

Управління коштами адаптаційного фонду та фонду передачі технологій

Поки що не вирішено питання який інституційний орган буде управляти коштами адаптаційного фонду та фонду передачі технологій. Світовий Банк докладає значних зусиль отримати права на управління цими фондами, в той час як проти цього активно виступають усі країни не Додатку 1, тобто країни, що розвиваються.

Міжнародні фінансові організації не мають практики демократичного прийняття рішень; будь-яке рішення приймається на основі «один \$ один голос», що не є справедливим до найбідніших країн, які повинні бути отримувачами коштів на адаптацію та технології скорочення викидів. Також Світовий Банк ніяк не зарекомендував себе як орган, що сприяє вирішенню проблеми зміни клімату. Навіть в умовах зростаючої проблеми зміни клімату Світовий Банк продовжує підтримувати проекти розвитку викопних палив, в той час як лише 10% коштів направлено на відновлювані джерела енергії. За період 1997-2007 проекти Банку спричинили викиди 26 гігатон CO₂, що в 45 разів більше річних викидів в Великобританії.

Робоча група по встановленню зобов'язань на наступний період дії Кіотського протоколу (AWG KP)

1. Обговорення механізмів скорочення викидів та торгівлі квотами в угоді на період після 2012 року.

В серпні 2008 Робоча група в рамках Кіотського протоколу (AWG KP) прийняла документ з переліком змін та модифікацій існуючих механізмів Кіотського протоколу, що буде обговорюватися в Познані.

МЧР (Механізм чистого розвитку):

- Включення різних типів лісгосподарської діяльності, можливо з обмеженням загального обсягу одиниць скорочення викидів;
- Включення проектів «уловлювання та зберігання вуглецю» - CCS (заборонити, утриматися, дозволити).
- Включення проектів атомної енергетики (заборонити, утриматися, дозволити).
- Організація секторного МЧР на основі секторної базової лінії. Мається на увазі, для усіх підприємств певного сектору економіки, наприклад металургії, проектами

МЧР будуть вважатися заходи по скороченню викидів від усього сектору в порівнянні з базовою лінією прогнозованих викидів в цьому секторі.

- Організація секторного МЧР на основі базової лінії розвитку сектору економіки певної країни. Країна не Додатку 1 встановлює план розвитку сектору, а у випадку перевиконання плану «надлишок» (зниження викидів) вважається діяльністю по МЧР. Але у випадку невиконання плану купувати квоти непотрібно.
- Організація секторного МЧР на основі плану скорочення/обмеження викидів країни не Додатку 1. Діяльність, що включена в план вважається діяльністю за МЧР.
- Стандартизація на основі показників викидів парникових газів. В цьому випадку, якщо викиди зменшуються до рівня нижче стандарту, то це автоматично вважається МЧР.
- Преференції або обмеження на певні типи проектів, введення понижуючих та підвищуючих коефіцієнтів. Зокрема, преференція та додаткова підтримка проектів, що сприяють залученню інвестицій в відновлювану енергетику. Понижуючі коефіцієнти можуть відноситися до дуже дешевих способів скорочення викидів, що не мають внеску в економічний або соціальний розвиток, наприклад, викиди НґС-23 в хімічній промисловості.

ПСВ (проекти спільного впровадження):

- Трансформація проектів МЧР в ПСВ при зміні статусу країни та переходу в Додаток 1;
- Включення проектів атомної енергетики (заборонити, утриматись, дозволити);
- Включення різних типів лісогосподарської діяльності;
- Преференції або обмеження на певні типи проектів.

Торгівля квотами:

- Торгівля квотами всередині сектору економіки групи країн (частини країн Додатку 1, можливо з включенням прогресивних країн Додатку 1). В якості «кандидатів» на неформальних зустрічах обговорювалися сектори виробництва цементу, алюмінію, сталі, можливо енергетика. Говорилось про можливість гнучкого встановлення правил та стандартів питомих викидів в різних країнах;
- Торгівля квотами на основі плану скорочення/обмеження викидів певної країни не Додатку 1. Скорочення викидів внаслідок діяльності, включеної в план, можна буде продати;
- Зв'язок торгових систем країн Додатку 1 та добровільних торгових систем країн не Додатку 1.

Загальні питання:

- Можливість переносу квот на майбутнє (вільна; обмежена; як по Кіото);
- «Тривалість життя» певних «лісних» одиниць скорочення викидів;
- Можливість брати в борг квоти з майбутнього.

2. Питання по землекористуванню та лісовому господарству².

В серпні 2008 був підготовлений документ опцій із змінами до Марракешских угод, одна з яких в результаті повинна бути обрана.

Зараз при обрахуванні викидів парникових газів в кожній країні реєструються лише обсяги лісів як поглиначів CO₂. 4 запропоновані опції змін – це варіації від незначних поправок до **переходу на повний облік балансу CO₂ на усій території та включення тимчасового зберігання вуглецю в продукції з деревини** (зараз усі зрублені дерева обраховуються як емісія викидів). І, хоча з наукової точки зору, повний облік можна вважати доцільним, він потребує значних витрат та технічне оснащення на реалізацію.

Також Спеціальна робоча група по Кіотському протоколу буде продовжувати роботу по питанню **включення в облік нових галогенових та інших газів**, синтез та використання яких в промисловості почався в останнє десятиріччя та обговорення можливості переходу на більш повний облік **антропогенного глобального потепління**.

² FCCC/KP/AWG/2008/L.11 от 27 августа 2008 г.